

**ZARZĄDZENIE NR 117
DYREKTORA GENERALNEGO LASÓW PAŃSTWOWYCH**

z dnia 21 grudnia 2022 r.

**w sprawie zatwierdzenia „Programu czynnej ochrony żółwia błotnego (*Emys orbicularis*)
na gruntach będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe”**

ZP.0210.10.2022

Na podstawie art. 33 ust. 1 ustawy o lasach¹, zwanej dalej ustawą, w związku z § 6 Statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe² – w wykonaniu zadań wynikających

z obowiązku Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, określonego w art. 33 ust. 3 pkt 8 ustawy³, a ponadto mając na względzie art. 58 ust. 2 pkt 1 ustawy⁴ – postanawiam, co następuje:

¹ Art. 33 ust.1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 672) stanowi, że „Lasami Państwowymi kieruje Dyrektor Generalny przy pomocy dyrektorów regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych”.

² Statut Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe został nadany zarządzeniem nr 50 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18 maja 1994 r.; w § 6 Statut Lasów Państwowych stanowi, że w wykonaniu zadań określonych przez ustawę o lasach oraz przez przepisy wykonawcze do ustawy, a także inne przepisy prawa, Dyrektor Generalny wydaje zarządzenia i decyzje obowiązujące w Lasach Państwowych.

³ Art. 33 ust. 3 pkt 8 ustawy stanowi, że Dyrektor Generalny Lasów Państwowych organizuje wspólne przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych.

⁴ Art. 58 ust. 2 pkt 1 ustawy stanowi m.in., że środki funduszu leśnego mogą być przeznaczone również na wspólne przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, w szczególności w zakresie gospodarki leśnej.

§ 1

Zatwierdzam do stosowania i użytku służbowego „Program czynnej ochrony żółwia błotnego (*Emys orbicularis*) na gruntach będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe”, stanowiący załącznik do niniejszego zarządzenia.

§ 2

1. Działania opisane w Programie mogą być realizowane przez zainteresowane jednostki organizacyjne PGL LP.
2. Realizacja działań opisanych w Programie stanowi wspólne przedsięwzięcie jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, o którym mowa w art. 58 ust. 2 pkt 1 ustawy.
3. Przedsięwzięcie to może być finansowane:
 - 1) ze środków funduszu leśnego, przy zachowaniu przepisów Zarządzenia nr 66 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 15 października 2020 r. w sprawie jednolitych zasad gospodarowania środkami funduszu leśnego w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych;

- 2) z innych źródeł krajowych i zagranicznych, a w szczególności ze środków własnych jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej lub budżetu Unii Europejskiej.

§ 3

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania, z mocą obowiązywania od dnia 1 stycznia 2023 r.

**p.o. DYREKTORA GENERALNEGO
LASÓW PAŃSTWOWYCH
Józef Kubica**

**Załącznik do Zarządzenia nr 117
Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych
z dnia 21 grudnia 2022 r.**

Program czynnej ochrony żółwia błotnego (*Emys orbicularis*) na gruntach będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe

Zatwierdzam do użytku służbowego:

DYREKTOR GENERALNY
LASÓW PAŃSTWOWYCH

1. Cel programu

Celem programu jest czynna ochrona populacji żółwia błotnego (*Emys orbicularis*) na gruntach w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

Żółw błotny (*Emys orbicularis*), to jedyny gatunek występujący naturalnie w naszym kraju. Bardzo rzadki, objęty ochroną gatunkową już od 1935 roku. Aktualny status gatunku – ściśle chroniony, wpisany do aneksów II i IV dyrektywy siedliskowej, jednocześnie wymaga czynnej ochrony. W Polsce reprezentowany przez dwie linie filogeograficzne: zachodnią – obejmującą populację zasiedlającą zachodnie rejony Polski i wschodnią – obejmującą populację występującą w pozostałych obszarach kraju. Zasięg żółwia błotnego w Polsce jest mocno porozrywany i ogranicza się do kilku ostoi. Największa zlokalizowana jest we wschodniej części kraju, na Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim, zwłaszcza w Lasach Sobiborskich i Lasach Włodawskich, a ponadto w rejonach Krasnegostawu i Chełma.

Gatunek dwuśrodowiskowy, jakkolwiek większość życia spędza w wodzie i jej najbliższym otoczeniu. Bytuje głównie w eutroficznych, zamulonych, zarastających i szybko nagrzewających się zbiornikach wód stojących bądź wolno płynących, np. w meandrujących rzekach. Natomiast jaja składa w suchych, kserotermicznych siedliskach łądowych, zazwyczaj w niedużych odległościach (do kilkuset metrów, rzadko dalej) od wody. Najbardziej udane lęgi usytuowane są na piaszczystych i nasłonecznionych powierzchniach, z rzadką zarośniętą ciepłolubną roślinnością zielną. Zagrożony głównie z powodu degradacji siedlisk, zaniku terenów bagiennych, utraty miejsc lęgowych, fragmentacji środowiska i barier migracyjnych.

2. Uczestnicy programu

W programie uczestniczyć mogą zainteresowane jednostki organizacyjne PGL LP, wykonujące działania na rzecz czynnej ochrony populacji żółwia błotnego (*Emys orbicularis*).

3. Czas trwania programu

Program ma charakter ciągły. Czas realizacji poszczególnych działań ochronnych przez jednostki organizacyjne PGL LP jest zależny od potrzeb gatunku.

4. Zakres działań ochronnych realizowanych w ramach wewnętrznych inicjatyw jednostek organizacyjnych PGL LP

Do działań ochronnych realizowanych w ramach wewnętrznych inicjatyw jednostek organizacyjnych PGL LP na rzecz ochrony populacji żółwia błotnego, należą:

- A. rozpoznawanie występowania populacji żółwia błotnego
- B. czynna ochrona lęgowisk:
 - wyszukiwanie miejsc składania jaj;
 - zakładanie osłon na gniazda (siatkowanie, pręty oraz osłony blaszane);
 - monitoring stanowisk w ostojach w czasie okresu wegetacyjnego;
- C. działania z zakresu kształtowania siedlisk w ostojach gatunku:
 - kształtowanie struktury roślinności m.in. poprzez przerzedzanie zadrzewień, odkrzaczanie powierzchni otwartych, wykaszanie powierzchni otwartych, wynoszenie biomasy;
 - usuwanie inwazyjnych gatunków obcych;
 - kontrolowany wypas miejsc lęgowych, mineralizowanie powierzchni lęgowych;
 - przywracanie naturalnych stosunków wodnych m.in. poprzez budowę – odtwarzanie niewielkich, płytkich zbiorników wodnych – sadzawek lub konserwację urządzeń ograniczających spływ wody;
- D. działania z zakresu ograniczania presji drapieżników oraz inwazyjnych gatunków żółwi:
 - redukcja liczebności ssaków drapieżnych oraz utylizacja tuszy;
 - zakup wyposażenia niezbędnego do realizacji odłowów IAS żółwi;

- E. działania z zakresu ograniczania zagrożeń antropogenicznych:
- ochrona tras migracji;
 - konstruowanie bezkolizyjnych dla gatunku przepustów w drogach leśnych;
 - ograniczanie presji turystyczno-rekreacyjnej w ostojach gatunku;
 - kanalizowanie ruchu turystycznego;
 - montaż tablic informacyjnych w ostojach;
 - działania edukacyjne i promocyjne;
- F. działania z zakresu reintrodukcji gatunku:
- przygotowanie lub wyposażenie pomieszczeń adaptacyjnych;
 - budowa, montaż, naprawa lub demontaż wolier adaptacyjnych;
 - zakup karmy dla żółwia błotnego;
 - wybór siedlisk zastępczych z uwzględnieniem metody oceny jakości biotopu;
 - nadzór nad powierzchniami adaptacyjnymi;
 - opieka weterynaryjna;
 - opieka naukowa;
 - zakup produktów, środków lub materiałów niezbędnych do prowadzenia relokacji i reintrodukcji;
- G. działania z zakresu inwentaryzacji lub monitoringu populacji i ostoi:
- prowadzenie obserwacji ostoi z wykorzystaniem nowoczesnych metod;
 - prowadzenie inwentaryzacji lub monitoringu liczebności populacji żółwia błotnego;
 - prowadzenie inwentaryzacji lub monitoringu populacji ssaków lub ptaków drapieżnych oraz IAS żółwi;
 - prowadzenie monitoringu genetycznego;
 - zakup i obsługa fotopułapek;
 - zakup i obsługa nadajników telemetrycznych;
 - zakup innego wyposażenia służącego prowadzeniu monitoringów;

H. organizacja warsztatów, służących wymianie informacji i koordynacji działań między jednostkami;

I. opracowania, ekspertyzy, opinie służące osiągnięciu celów programów tym m.in. plany zarządzania ostojami, podsumowania uzyskiwanych wyników, formułowania dalszych zaleceń ochronnych;

J. inne niż ww. działania, niezbędne do osiągnięcia celów niniejszego programu.

5. Zasady refundacji poniesionych wydatków ze środków funduszu leśnego

Środki funduszu leśnego mogą zostać przeznaczone na refundację poniesionych wydatków na działania ochronne realizowane w ramach niniejszego programu, przy uwzględnieniu następujących uwarunkowań:

- a) środki funduszu leśnego mogą stanowić wkład własny do wydatków kwalifikowanych w projektach współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych, realizowanych przez jednostki organizacyjne PGL LP;
- b) środki funduszu leśnego mogą stanowić do 100% dofinansowania wydatków niekwalifikowanych w projektach współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych, realizowanych przez jednostki organizacyjne PGL LP, w szczególności tych które wpisują się w zakres działań ochronnych wyszczególnionych w punkcie nr 4;
- c) środki funduszu leśnego mogą stanowić do 100% dofinansowania wydatków poniesionych na działania ochronne wyszczególnione w punkcie nr 4, realizowanych w ramach wewnętrznych inicjatyw jednostek organizacyjnych PGL LP;
- d) zakres rzeczowo-finansowy działań podlegających refundacji w danym roku, ustalany będzie na etapie budowy planów finansowo-gospodarczych PGL LP zgodnie z procedurą ujmowania zadań w planie wydatków funduszu leśnego, ustaloną w rozdziale 2 Zarządzenia nr 66 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 15 września 2020 r. w sprawie jednolitych zasad gospodarowania środkami funduszu leśnego.